YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

25 päivänä lokakuuta 2002 *

Asiassa T-80/02,

Tetra Laval BV, kotipaikka Amsterdam (Alankomaat), edustajinaan asianajajat A. Vandencasteele, D. Waelbroeck, A. Weitbrecht ja S. Völcker,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään A. Whelan ja P. Hellström, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana,

jossa kantaja vaatii yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta kumoamaan yrityskeskittymien valvonnasta 21 päivänä joulukuuta 1989 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89 8 artiklan 4 kohdan nojalla 30.1.2002 tehdyn komission päätöksen, jolla on määrätty yritysten erottamisesta toisistaan (asia COMP/M.2416 — Tetra Laval / Sidel),

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti B. Vesterdorf sekä tuomarit J. Pirrung ja N. J. Forwood,

kirjaaja: hallintovirkamies D. Christensen,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 4.7.2002 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asiaa koskeva lainsäädäntö

1 Yrityskeskittymien valvonnasta 21 päivänä joulukuuta 1989 annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 4064/89 (EYVL L 395, s. 1), sellaisena kuin se on oikaistuna (EYVL 1990, L 257, s. 13) ja muutettuna 30 päivänä kesäkuuta 1997 annetulla neuvoston asetuksella N:o 1310/97 (EYVL L 180, s. 1; jäljempänä asetus), säädetään järjestelmästä, jonka mukaisesti komissio valvoo yrityskeskittymiä, jotka ovat asetuksen 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla "yhteisönlaajuisia".

2 Asetuksen 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Arvioitaessa, soveltuvatko keskittymät, joihin tätä asetusta sovelletaan, yhteismarkkinoille, noudatetaan seuraavia säännöksiä.

— —

3. Keskittymä julistetaan yhteismarkkinoille soveltumattomaksi, jos sillä luodaan sellainen määräävä asema tai vahvistetaan sellaista määräävää asemaa, jonka seurauksena tehokas kilpailu yhteismarkkinoilla tai niiden merkittävällä osalla olennaisesti estyy.

— — "

3 Asetuksen 4 artiklassa edellytetään, että osapuoli tai osapuolet, jotka ovat saaneet määräysvallan tai yhteisen määräysvallan toisesta yrityksestä, ilmoittavat keskittymästä komissiolle viikon kuluessa toimenpiteen loppuun saattamisesta.

4 Vaikka asetuksen 7 artiklan 1 kohdassa säädetään, että keskittymää ei saa toteuttaa ennen kuin siitä on tehty ilmoitus tai ennen kuin se on todettu yhteismarkkinoille soveltuvaksi, asetuksen 7 artiklan 3 kohdan mukaan komissiolle ilmoitetun julkisen osto- tai vaihtotarjouksen toteuttamista voidaan jatkaa "ellei

ostaja käytä kysymyksessä oleviin osakkeisiin tai osuuksiin liittyvää äänioikeuttaan taikka käyttää sitä vain säilyttääkseen näiden sijoitusten täyden arvon ja komission 4 kohdan nojalla myöntämällä poikkeusluvalla".

5 Mikäli menettely aloitetaan tällaisen ilmoituksen perusteella, komission päätöksentekovaltuuksiin sovelletaan asetuksen 8 artiklaa. Kyseisessä artiklassa säädetään muun muassa seuraavaa:

"3. Kun komissio toteaa, että ilmoitettu keskittymä on 2 artiklan 3 kohdassa määritellyn arviointikriteerin mukainen — — , se julistaa päätöksellään keskittymän yhteismarkkinoille soveltumattomaksi.

4. Jos keskittymä on jo toteutettu, komissio voi 3 kohdan mukaisella tai erillisellä päätöksellä vaatia keskitettyjä yrityksiä tai varoja erotettavaksi toisistaan, yhteisen määräysvallan lakkauttamista tai muuta toimenpidettä tehokkaan kilpailun edellytysten palauttamiseksi."

Käsiteltävän asian taustaa

6 Tetra Laval SA, joka on Ranskan oikeuden mukaan perustettu, Tetra Laval -konserniin kuuluvan rahoitusyhtiö Tetra Laval BV:n kokonaan omistama yksityinen yhtiö (jäljempänä Tetra tai kantaja) teki 27.3.2001 Tetra Laval -konsernin lukuun julkisen ostotarjouksen kaikista liikkeessä olevista Ranskan pörssissä noteeratun Sidel SA -yrityksen osakkeista. Tetra Laval SA osti samana päivänä noin 9,75 prosenttia Sidelin osakepääomasta Azeolta (5,56 prosenttia) ja Sidelin johdolta (4,19 prosenttia).

7 Tetra sai tämän tarjouksen perusteella noin 81,3 prosenttia Sidelin liikkeessä olleista osakkeista. Tarjouksen päättämisen jälkeen kantaja sai vielä muutamia osakkeita lisää, joten sillä on tällä hetkellä hallussaan noin 95,20 prosenttia Sidelin osakkeista ja 95,93 prosenttia äänioikeuksista.

8 Komissio vastaanotti 18.5.2001 ilmoituksen järjestelyistä, joiden perusteella Tetra sai osakkuutensa Sidelistä. Asetuksen 7 artiklan 3 kohdan mukaisesti kantaja sitoutui olemaan käyttämättä näihin osakkeisiin liittyvää äänioikeuttaan ilman komission myöntämää nimenomaista lupaa.

9 Asianosaisten kesken on kiistatonta, että kyseiset järjestelyt muodostavat asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetun ostotilanteen ja että tämä yrityskeskittymä on asetuksen 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla yhteisönlaajuinen.

10 Komissio teki 30.10.2001 päätöksensä asetuksen N:o 4064/89 8 artiklan 3 kohdan nojalla (K(2001) 3345 lopullinen (asia COMP/M.2416 — Tetra Laval / Sidel; jäljempänä yhteismarkkinoille soveltumattomuudesta tehty päätös)).

11 Kyseisen päätöksen 1 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Tetra Laval BV:n — — komissiolle 18.5.2000 ilmoittama yrityskeskittymä, jonka avulla se saisi yksinomaisen määräysvallan Sidel SA:ssa, julistetaan yhteismarkkinoille soveltumattomaksi ja ETA-sopimuksen toiminnan kanssa yhteensopimattomaksi."

12 Yhteismarkkinoille soveltumattomuudesta tehdyn päätöksen jälkeen komissio osoitti 19.11.2001 kantajalle asetuksessa N:o 4064/89 säädetyistä ilmoituksista, määräajoista ja kuulemisista 1 päivänä maaliskuuta 1998 annetun komission asetuksen (EY) N:o 447/98 (EYVL L 61, s. 1) 13 artiklan 1 kohdan mukaisesti väitetiedoksiannon, jossa se täsmensi sen mielestä asianmukaiset toimenpiteet tehokkaan kilpailun edellytysten palauttamiseksi.

13 Kantaja vastasi väitetiedoksiantoon 3.12.2001.

14 Kuuleminen järjestettiin 14.12.2001 kuulemismenettelyistä vastaavan neuvonantajan luona asetuksen N:o 447/98 14, 15 ja 16 artiklan mukaisesti.

15 Komissio teki 30.1.2002 päätöksen, jossa määrättiin toimenpiteistä tehokkaan kilpailun edellytysten palauttamiseksi asetuksen 8 artiklan 4 kohdan mukaisesti (asia COMP/M.2416 — Tetra Laval / Sidel; jäljempänä erottamispäätös). Kantajalle 4.2.2002 tiedoksi annetussa erottamispäätöksessä määrättiin, että Tetran piti luopua Sidelin osakkeista, ja yksilöitiin periaatteet, joiden mukaisesti erottamisen piti tapahtua.

16 Erottamispäätöksen 1 artiklassa määrätään, että kantajan on "luovuttava Sidelistä — — tämän päätöksen liitteessä määrättyjen toimenpiteiden mukaisesti".

17 Erottamispäätöksen liitteessä olevan 1 kohdan 5 alakohdassa edellytetään Tetran luopuvan kokonaan osakkuudestaan Sidelissä "siten, että — — Tetralla eikä millään sen konserniin välittömästi tai välillisesti kuuluvalla yksiköllä ole suoraan eikä välillisesti taloudellisia intressejä Sidelissä". Tässä liitteessä olevan

2 kohdan 1 alakohdan nojalla Tetraa kielletään "ryhtymästä mihinkään toimenpiteisiin yrityskeskittymän toteuttamiseksi ilman komission etukäteen antamaa lupaa" erottamista edeltävän sirtymäkauden aikana, kun kyseisen liitteen 2 kohdan 2 alakohdassa puolestaan kielletään sitä käyttämästä osakkeisiin liittyviä äänioikeuksia tai hankkimasta osakkeita ilman tällaista lupaa. Liitteen 2 kohdan 8 alakohdassa velvoitetaan kantaja muun muassa ilmoittamaan komissiolle siirtymäkauden ajan kuukausittain kirjallisesti Sidelin potentiaalisten ostajien kanssa käytävien neuvottelujen etenemisestä. Liitteen 3 kohdan 1 alakohta koskee "riippumattoman uskotun miehen" nimeämistä. Uskotun miehen toimikausi ja nimittäminen edellyttävät komission etukäteen antamaa hyväksymistä, ja valtuutetulla on oltava "riittävä tieto-taito ja riittävät valtuudet valvoa luovutusmenettelyä sekä Sidelin elinkelpoisuutta ja asianmukaista toimintaa". Liitteen 4 kohdassa käsitellään vielä "erottamisen aikataulua", ja siinä vahvistetaan 1 alakohdan mukaan tarkka määräaika tämän järjestelyn loppuun saattamiselle.

Oikeudenkäynti

18 Kantaja on nostanut yhteismarkkinoille soveltumattomuudesta tehdystä päätöksestä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 15.1.2002 toimittamallaan kannekirjelmällä kumoamiskanteen, joka on kirjattu rekisteriin numerolla T-5/02. Se on niin ikään esittänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 76 a artiklan mukaisesti samana päivänä toimittamallaan erillisellä asiakirjalla menettelyn nopeuttamista koskevan pyynnön.

19 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ensimmäinen jaosto, jonka käsiteltäväksi asia oli annettu, päätti 6.2.2002 asian T-5/02 ratkaisemisesta nopeutetussa menettelyssä.

20 Kantaja nosti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 19.3.2002 toimittamallaan kannekirjelmällä erottamispäätöksestä nyt käsiteltävän kanteen ja vaati tämän kanteen ja asiassa T-5/02 nostetun kanteen yhdistämistä. Samana päivänä

toimittamallaan erillisellä asiakirjalla Tetra pyysi niin ikään nopeutetun menettelyn soveltamista, minkä komissio hyväksyi tästä pyynnöstä 3.4.2002 antamissaan huomautuksissa. Myös tämä asia annettiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ensimmäisen jaoston käsiteltäväksi.

21 Kantaja esitti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen niin ikään 19.3.2002 toimittamallaan erillisellä asiakirjalla välitoimihakemuksen, joka kirjattiin rekisteriin numerolla T-80/02 R ja jossa vaadittiin erottamispäätöksen liitteessä olevassa 4 kohdassa Tetralla Sidelissä olevan osakkuuden luovuttamiselle vahvistetun määräajan täytäntöönpanon lykkäämistä.

22 Työjärjestyksen 64 artiklan 3 kohdan e alakohdan mukaisena prosessinjohtotoimena asianosaisia kehotettiin 19.3.2002 osallistumaan esittelevän tuomarin luona 4.4.2002 järjestettyyn epäviralliseen kokoukseen.

23 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ensimmäinen jaosto hyväksyi 18.4.2002 menettelyn nopeuttamista koskevan pyynnön nyt käsiteltävässä asiassa ja vahvisti asioissa T-5/02 ja T-80/02 istuntojen pitopäiviksi peräkkäiset päivät 26. ja 27.6.2002. Kantajan epävirallisessa kokouksessa esittämien lausumien mukaisesti asian T-5/02 ja nyt käsiteltävän asian yhdistämistä koskeva vaatimus katsottiin peruutetuksi.

24 Komissio jätti vastinekirjelmänsä 30.4.2002.

25 Asianosaisten välillä 24.4.2002 asiassa T-80/02 R pidetyssä kuulemisessa Tetralla olevien Sidelin osakkeiden luovuttamiselle asetetun määräajan lykkäämisestä tehdyn sopimuksen mukaisesti kantaja peruutti välitoimihakemuksensa 3.5.2002 päivätyllä kirjeellä. Näin ollen asia T-80/02 R poistettiin rekisteristä 15.5.2002 annetulla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen presidentin määräyksellä ja siitä aiheutuneet oikeudenkäyntikulut määrättiin ratkaistaviksi myöhemmin pääasiaa koskevan kanteen yhteydessä.

26 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ensimmäinen jaosto päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella 10.6.2002 pidetyssä kokouksessaan aloittaa suullisen käsittelyn ja kehotti prosessinjohtotoimena asianosaisia vastaamaan kirjallisiin kysymyksiin, jotka annettiin tiedoksi 11.6.2002.

27 Asianosaiset toimittivat 19.6.2002 ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen puhtaaksi kirjoitettuina suulliset lausumansa, joiden esittämistä niiltä oli pyydetty epävirallisessa kokouksessa, ja vastasivat kirjallisiin kysymyksiin.

28 Koska yksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ensimmäisen jaoston tuomareista oli estynyt osallistumasta asian käsittelyyn, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen presidentti nimesi työjärjestyksen 32 artiklan 3 kohdan nojalla 24.6.2002 tuomari Pirrungin täydentämään kokoonpanoa ja siirsi molemmat istunnot pidettäviksi 3. ja 4.7.2002.

29 Asianosaisten lausumat ja vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kysymyksiin kuultiin 4.7.2002 pidetyssä istunnossa.

Asianosaisten vaatimukset

30 Koska kantajan vaatimusten muuttamiselle epävirallisessa kokouksessa esitetyt edellytykset ovat täyttyneet, kantaja vaatii tässä vaiheessa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta

— kumoamaan erottamispäätöksen ja

— velvoittamaan komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

31 Komissio vaatii ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta

— hylkäämään kanteen ja

— velvoittamaan kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

32 Kantaja esittää kanteensa tueksi neljä kanneperustetta, jotka koskevat ensinnäkin sen prosessuaalisten oikeuksien loukkaamista, toiseksi erottamispäätöksen oi-

keudellisen perustan puuttumista yhteismarkkinoille soveltumattomuudesta tehdyn päätöksen lainvastaisuuden vuoksi, kolmanneksi sitä, että asetuksen 8 artiklan 4 kohtaa ei voida soveltaa, ja neljänneksi suhteellisuusperiaatteen loukkaamista. Kantaja on puhtaaksi kirjoitetuissa suullisissa lausumissaan osittain luopunut neljännestä kanneperusteesta.

33 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on asiassa T-5/02 tänään antamassaan tuomiossa kumonnut yhteismarkkinoille soveltumattomuudesta tehdyn päätöksen. On siis tutkittava ensiksi toinen kanneperuste, joka koskee yhteismarkkinoille soveltumattomuudesta tehdyn päätöksen lainvastaisuuden ja erottamispäätöksen lainvastaisuuden välistä erottamatonta yhteyttä.

34 Kantaja vetoaa siihen, että erottamispäätöksen ja yhteismarkkinoille soveltumattomuudesta tehdyn päätöksen välinen yhteys ilmenee sekä erottamispäätöksestä, lähinnä sen 10 perustelukappaleesta, että siitä, että se on vain yhteismarkkinoille soveltumattomuudesta tehdyn päätöksen täytäntöönpanotoimi, jolla pyritään kilpailunedellytysten palauttamiseen. Koska erottamispäätös riippuu yhteismarkkinoille soveltumattomuudesta tehdystä päätöksestä, viimeksi mainitun kumoamisesta seuraa, että erottamispäätöksellä ei ole lainkaan oikeudellista perustaa.

35 Komissio katsoo, että erottamispäätös perustuu yhteismarkkinoille soveltumattomuudesta tehtyyn päätökseen ennen sen kumoamista. Tästä syystä myöhemmin tapahtunut yhteismarkkinoille soveltumattomuudesta tehdyn päätöksen kumoaminen ei vaikuta erottamispäätöksen pätevyyteen. Mikäli kaikki muut esitetyt kanneperusteet hylättäisiin, yhteismarkkinoille soveltumattomuudesta tehdyn päätöksen lainvastaisuus ei olisi hyväksyttävä peruste erottamispäätöksen kumoamiselle. Komission tehtävänä on tehdä päätelmät yhteismarkkinoille soveltumattomuudesta tehdyn päätöksen kumoamisesta EY 233 artiklan mukaisesti, sellaisena kuin yhteisöjen tuomioistuin on sitä tulkinnut (yhdistetyt asiat 97/86, 193/86, 99/86 ja 215/86, Asteris ym. v. komissio, tuomio 26.4.1988, Kok. 1988, s. 2181, 30 ja 32 kohta; jäljempänä Asteris-tapaus).

36 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa aluksi, että asetuksen rakenteesta ja erityisesti sen 16 perustelukappaleesta ilmenee, että 8 artiklan 4 kohdan päämääränä on antaa komissiolle mahdollisuus tehdä kaikki tehokkaan kilpailun edellytysten palauttamiseksi tarpeelliset päätökset. Kun yrityskeskittymä on toteutettu asetuksen 7 artiklan 3 kohdan mukaisesti, kuten tässä tapauksessa, yrityskeskittymään osallistuneiden yritysten erottaminen on johdonmukainen seuraus päätöksestä, jolla yrityskeskittymä on julistettu yhteismarkkinoille soveltumattomaksi.

37 Erottamispäätöksen tekeminen yrityskeskittymän soveltumattomuudesta yhteismarkkinoille tehdyn päätöksen jälkeen edellyttää kuitenkin sitä, että viimeksi mainittu päätös on pätevä. Koska asetuksen 8 artiklan 4 kohdan nojalla tehtävän erottamispäätöksen tavoitteena on yhteismarkkinoille soveltumattomaksi julistetulla yrityskeskittymällä rajoitetun tehokkaan kilpailun edellytysten palauttaminen, on selvää, että sen pätevyys riippuu sen päätöksen pätevyydestä, jolla yrityskeskittymä on kielletty, ja että viimeksi mainitun päätöksen kumoaminen vie siltä kokonaan laillisen perustan.

38 Tätä päätelmää tukee se, että asetuksen 8 artiklan 4 kohdan mukaan yrityskeskittymän yhteydessä hankitun osakkuuden luovuttamisesta voidaan määrätä myös samassa annetussa yhteismarkkinoille soveltumattomuudesta 8 artiklan 3 kohdan nojalla tehtävässä päätöksessä.

39 Tätä päätelmää ei kyseenalaisteta myöskään komission viittauksella Asteris-tapaukseen. On ensinnäkin todettava, että yhteisöjen tuomioistuin on siinä vahvistanut "kumoamistuomioihin liittyvän taannehtivan vaikutuksen" (30 kohta). Toiseksi Asteris-tapaus koski erityisesti asetuksen kumoamisen vaikutuksia kaikkien myöhempien asetusten kaikkiin säännöksiin, joiden sisältö olisi sama kuin lainvastaiseksi todettu, ja näiden vaikutusten ulottuvuus rajoitettiin tarkasti määritettyyn ajanjaksoon. Kyseinen tuomio koskee siis sen EY 233 artiklasta johtuvan velvoitteen ulottuvuutta, joka on asetettu kyseisten asetusten antamisesta vastaavalle toimielimelle ja joka koskee asianomaisen kumoamistuomion täytäntöönpanoa.

40 Toisin kuin Asteris-tapauksen taustalla olleessa tilanteessa, tässä tapauksessa kyseessä eivät ole samoja säännöksiä sisältävät asetukset, vain aikaisempi erottamispäätös, jolla ainoastaan pannaan yhteismarkkinoille soveltumattomuudesta tehty päätös täytäntöön. Pelkästään se seikka, että kyseistä yhteismarkkinoille soveltumattomuudesta tehtyä päätöstä ei ollut kumottu siinä vaiheessa kun erottamispäätös tehtiin ei voi viedä sen myöhemmin tapahtuvalta kumoamiselta taannehtivaa vaikutusta.

41 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kumonnut yhteismarkkinoille soveltumattomuudesta tehdyn päätöksen asiassa T-5/02 antamallaan tuomiolla (ks. edellä 33 kohta).

42 Koska yhteismarkkinoille soveltumattomuudesta tehdyn päätöksen lainvastaisuus aiheuttaa siten erottamispäätöksen lainvastaisuuden, nyt käsiteltävä viimeksi mainitusta päätöksestä esitetty kumoamisvaatimus on hyväksyttävä, ilman että olisi tarpeen tutkia kantajan muita kanneperusteita.

43 Näin ollen erottamispäätös kumotaan.

Oikeudenkäyntikulut

44 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska vastaaja on hävinnyt asian ja kantaja on vaatinut oikeudenkäyntikulujensa korvaamista, vastaaja on velvoitettava vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan sekä korvaamaan kantajan oikeudenkäyntikulut välitoimimenettelyyn liittyvät kulut mukaan lukien.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN
(ensimmäinen jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Yrityskeskittymien valvonnasta 21 päivänä joulukuuta 1989 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89 8 artiklan 4 kohdan nojalla 30 päivänä tammikuuta 2002 tehty komission päätös, jolla on määrätty toimenpiteistä tehokkaan kilpailun edellytysten palauttamiseksi (asia COMP/M.2416 — Tetra Laval / Sidel), kumotaan.**

2) **Komissio vastaa omista kuluistaan, ja se velvoitetaan korvaamaan kantajan oikeudenkäyntikulut välitoimimenettelyyn liittyvät kulut mukaan lukien.**

Vesterdorf Pirrung Forwood

Julistettiin Luxemburgissa 25 päivänä lokakuuta 2002.

H. Jung
kirjaaja

B. Vesterdorf
presidentti